

Kn. 2 : *Osobystisno oriientovanyi pidkhdid: naukovo-praktychni zasady : navch.-metod. posib.* [Upbringing of personality: in 2 books. Book. 2: Person-centered approach: scientific and practical background: teaching-method. manual]. Kyiv, 344 p. [in Ukrainian].

2. Bondarenko, Z. P. (2006). *Orhanizatsiia volonterskoi roboty za umov vyshchoho navchalnoho zakladu* [The organization of volunteer work in higher education]. *Volunteering as a Community Social Work Resource: Collection of articles*. Kyiv, pp. 24–33. [in Ukrainian].

3. Vykhatenko, M. T. & Dohadailo, N.I. (2012). *Zmist i formy neformalnoi osvity z ohliadu na zavdannia hromadianskoho vykhovannia* [The content and Forms of Non-Formal Education in Respect of Civic Education Tasks]. *Education and ped. science*. No. 4 (153), pp. 44–49. [in Ukrainian].

4. *Istoriia, teoriia ta praktyka volonterskoho rukhu*

v Ukraini : navch.-nauk.-metod. posib. dlia studentiv, mahistrantiv, aspirantiv ta spetsialistiv u haluzi sots. roboty, sots. pedahohiky [History, theory and practice of volunteer movement in Ukraine: teaching-scientific-method. manual for students, undergraduates, graduate students and specialists in the field of soc. works, soc. pedagogy]. S. Ya. Kharchenko, O. L. Karaman, V.O.Kratinova et al. Luhansk, 2009. 403 p. [in Ukrainian].

5. Kanishevska, L. V. (2011). *Vykhovannia sotsialnoi zrilosti starshoklasnykiv zahalnoosvitnikh shkyl-internativ u pozaurochnii diialnosti : monohrafiia* [Education of social maturity of high school students of boarding schools in extra-curricular activity: monograph]. Kyiv, 368 p. [in Ukrainian].

6. Yant, N. D. (2009). *Osnovy diialnosti volonteriv : kurs lektsii* [Basics of volunteer activity: a course of lectures]. Pereiaslav-Khmelnytskyi, 200 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 21.06.2019

УДК 378.091

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.182239>

Юрій Безрученков, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри туризму, готельної і ресторанної справи,
ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Стан справ у сфері послуг вимагає від навчальних закладів формування творчої особистості, яка має прагнення до пошуку неординарних варіантів виходу з ситуації. Сьогоднішня підготовка фахівців для сфери послуг спрямована виключно на підготовку кваліфікованих фахівців, автор статті наголошує про необхідність формування у студентів творчого потенціалу та актуалізує питання підготовки кадрів в навчальних закладах, які б мали достатній творчий потенціал, здатний активізувати творче мислення.

Ключові слова: професійна підготовка студентів; формування творчого потенціалу; підготовка сучасних фахівців сфери обслуговування; професійна освіта; професійна культура.

Лит. 5.

Yuriy Bezruchenkov, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the
Tourism, Hotel and Restaurant Affairs Department,
Luhansk Taras Shevchenko National University

CREATIVE POTENTIAL AS A COMPETITIVE FUNCTIONAL ELEMENT OF THE FUTURE SPECIALIST

The training of specialists for the service sector is aimed exclusively at the training of qualified professionals, competent, flexible and mobile, with the creative approach to solving the problem prevailing over other means. The current state of affairs in the sphere of hotel and restaurant business and tourism demands from the society as a whole and educational establishments, in particular the formation of a person who has creativity, craving for the search for extraordinary variants of the way out of the situation with the smallest losses, sufficient level of intellectual development, behavioral flexibility, rationalism and autonomy, which is extremely necessary in the actual harsh conditions of doing business in principle. The terms of work in the sphere of hotel and restaurant business and tourism are filled with a huge number of crisis, stressful situations, which require from the employees of lightning-fast acceptance of flexible decisions with non-standard formulation. Today it is impossible to surprise an employer and get an ordinary job with the ability to solve trivial, standard tasks. On this basis, the issue of training staff in educational institutions that would have sufficient creative potential, able to intensify creative thinking and quickly find opportunities to solve problems is very acute.

The author of the article notes that in the education system more attention should be paid to the development of creative thinking and creative approach of students especially those who will work in the service sector. The

author stresses that the development of creativity in students is very important and must be engaged into the modern world, he believes that active creative thinking is inherent in each. But socium, the influence of the environment where people study or work, as well as the system of prohibitions from the younger years block the growth and development of this parameter.

Keywords: *professional training of students; formation of creative potential of future specialists; creative approach; training of modern specialists in the field of service; vocational education.*

Постановка проблеми. Сучасний ринок праці диктує жорсткі умови конкуренції для майбутніх професіоналів у всіх сферах діяльності. Сьогодні вже недостатньо бути добре навченим фахівцем, вихованим в умовах професійної культури певного вузького сегмента, компетентним і відповідальним за виконувану роботу. Важливо, щоб майбутній співробітник – одна з ланок ланцюга “компанія-споживач” – активно цікавився загальносвітовими тенденціями, самостійно розвивався і непохитно удосконалювався, чуйно реагуючи на найменші зміни в сфері своєї роботи.

Особливо даний аспект стосується фахівців для сфери обслуговування. Люди, задіяні в цій галузі, в першу чергу повинні відчувати найменші зміни тенденцій в навколишньому світі, проявляти творчий підхід до вирішення найрізноманітніших проблем з клієнтами і при цьому утримувати планку репутації компанії-роботодавця на високому рівні.

Якими якостями повинен бути наділений сучасний працівник в сфері туризму або готельно-ресторанної справи? Не обійтися без якісної конкурентоспроможності, досконалої компетентності або постійного прагнення до неї, володіння великою кількістю не тільки теоретичних, а й практичних знань, які регулярно оновлюються, наявності творчого мислення та прагнення до саморозвитку.

Саме творча і конкурентоспроможна особистість є максимально затребуваною для суспільства в цілому, і роботодавця – зокрема. Адже креативне мислення дозволяє відсівати майбутніх співробітників, розглядаючи їх між собою крізь призму конкуренції. І неважливо, це фахівці для сфери обслуговування, політики, культурологи або менеджери. На сьогоднішній день, чим більше в тебе креативу, тим більше ти цікавий і багатогранний, як співрозмовник, з тобою легко і просто встановити контакт, поділитися знаннями і досвідом, ти точно відрізняєшся від всіх інших і моментально знаходиш найкоротший шлях з самих неординарних і несподіваних ситуацій. Розвиток творчого мислення – одне з основних завдань сучасних батьків, викладачів і суспільства в цілому. Адже від того, наскільки творчо і оригінально буде мислити нинішня молодь, безпосередньо залежить процвітання і розвиток будь-якої держави і світу в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналізуючи різноманітні джерела можна дійти висновку, що проблема формування творчого потенціалу в майбутніх фахівців різних галузей не є новою, а підходах до формування та значущості теми у науковців розгалужуються, маючи різні концепції від філософсько-психологічних (Ф. Шелінг, Л. Фейербах, М. Бердяєв, Б. Спіноза, В. Дружинін, Д. Богоявленська, А. Маслоу, Д. Завалишина, В. Роменець та інших) до педагогічних (Д. Треффінджер, Г. Шука, М. Алексеева, А. Гуцол, В. Мазін, Т. Барішева, К. Урбан, О. Мороз, С. Сисоева, В. Андреев та інших).

Сучасна підготовка фахівців для сфери обслуговування спрямована виключно на підготовку кваліфікованих фахівців, компетентних, гнучких і мобільних, у яких творчий підхід до вирішення проблеми переважає над іншими способами. Актуальний стан справ в сфері готельно-ресторанного бізнесу та туризму вимагає від суспільства в цілому і навчальних закладів зокрема формування особистості, яка має креативність, тягою до пошуку неординарних варіантів виходу з ситуації, що склалася з найменшими втратами, достатнім рівнем інтелектуального розвитку, поведінковою гнучкістю, раціоналізмом і самостійністю, яка вкрай необхідна в актуальних суворих умовах ведення бізнесу в принципі.

Метою статті є актуалізація проблеми формування творчого потенціалу майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Виклад основного матеріалу. Величезна увага наявності підготовки фахівців для сфери обслуговування, а також їх професійної культури приділяється безпосередньо роботодавцями та керівниками. Саме вони в першу чергу вимагають кваліфікованого виконання роботи, творчого підходу, винахідливості в форс-мажорних ситуаціях, розумної частки спонтанності, аргументованості прийнятих рішень і оригінального новаторства, генерації цікавих і практичних ідей. Іншим словами, кожен роботодавець хоче отримати креативного працівника. Саме творчий потенціал і здатність до його якісного та оперативного розкриття стають основними перевагами конкурентоспроможного фахівця в сфері готельно-ресторанного сектора й

туризму. Креатив свідчить про наявність у людини неординарних здібностей до мислення, повної відкритості нових знань і досвіду, незалежністю під час прийняття рішень, потреби в розвитку власного творчого підходу на підставі наявних життєвих ситуацій і проблем. Креативні люди потребують перманентної можливості вдосконалювати свій творчий підхід. Життєві обставини диктують кожному майбутньому фахівцю сфери обслуговування непрості умови для того, щоб залишатися конкурентоспроможними. Важливо мати високий рівень професійної культури, бути гнучким у прийнятті компромісних рішень, але при цьому чітко аргументувати власне рішення і обрану позицію. Активність і цілеспрямованість дозволяють максимально швидко досягати поставлених керівництвом цілей, а креативний підхід до вирішення кожного питання дозволить заощадити час, сили і фінансові ресурси на його благополучне вирішення [3]. Саме тому в навчальних закладах з підготовки фахівців для сфери готельно-ресторанної справи та туризму повинно приділятися все більше годин розкриттю і застосуванню власного творчого потенціалу кожним студентом. Адже креативне мислення робить представників молоді більш активними, розкутими, життєрадісними і стійкими до жорстких стресових ситуацій, від яких ніхто не застрахований кожен день. Креатив повсюдно допомагає впоратися із зайвою емоційністю і перенаправити в більш практичне русло, а також допомогти усунути ряд поведінкових і особистісних проблем, сприяючи зростанню і розвитку творчого потенціалу в майбутньому.

Щоб крокувати в ногу з часом, не відставати від інтелектуалів дійсно високого рівня і постійно доповнювати свої знання новими навичками і досвідом, досить важливо пройти спеціальні курси або тренінги з розвитку власного творчого потенціалу та креативності. Саме в процесі подібних занять студенти починають бачити шаблонність, стандартизованість деяких моментів власного сприйняття життєвих ситуацій. І в підсумку мислення виходить на значно вищий рівень, воно перебудовується на абсолютно новий щабель розвитку. Варто тільки підтримати це прагнення і доповнити корисними, розвиваючими заняттями з професіоналами. Це допоможе не бути відстаючими, підкріпити свої знання практичним досвідом, стати цікавою особистістю і домогтися поставлених цілей. Деякі майбутні фахівці сфери обслуговування вже приходять з достатнім рівнем творчого потенціалу і здатність мислити по-новому, їх необхідно лише підтримати в даних прагненнях. Такі студенти легко і просто

проходять тестінг на креативність в навчальних закладах, демонструють оригінальність мислення і моментально знаходять кілька неординарних шляхів для вирішення абсолютно будь-якої проблеми. Саме ці параметри в основному і стають головними конкурентоспроможними відмінностями для потенційних працівників сфери обслуговування. Креативні люди досконало володіють своєю професією і рядом важливих особистісних характеристик, що в підсумку дає їм перевагу під час боротьби на ринку праці за вакантне місце. Конкурентоспроможний фахівець в будь-якій сфері – це людина, яка може досягти поставленої мети в різних життєвих обставинах за рахунок досконалого володіння методикою вирішення великої кількості професійних завдань при наявності належних особистісних якостей [1].

Конкурентоспроможність майбутнього співробітника сфери готельно-ресторанної справи та туризму складається з ряду конкурентних переваг. Конкурентні переваги – це особистісні характеристики і професійні навички, які виставляють їх володаря в найкращому світлі для майбутнього роботодавця в порівнянні з конкурентами, підкреслюють і виділяють сильні сторони людини, який планує зайняти ту чи іншу посаду в компанії.

Дослідження багатьох науковців наочно демонструють перелік найважливіших конкурентних переваг, які важливо сформувати ще під час підготовки в навчальних закладах фахівців для сфери обслуговування. До них відносяться:

1. Комунікбельність – проявляється в швидкому і легкому знаходженні спільної мови з будь-якою людиною. Її характерна тотальна щирість і відкритість, добре поставлена, грамотна мова і повна готовність до побудови тривалих робочих відносин.

2. Цілеспрямованість – видна в постановці чітких, конкретних цілей і завдань, ясності в планах по їх досягненню, поєднанні адекватності і здоровою амбітності в процесі розстановки пріоритетів і роботи над ними.

3. Креативність – дозволяє людині моментально бачити неординарні, незвичайні ділові можливості, вирішувати виникаючі проблеми незвичайними способами, які значно економлять ресурси.

4. Працездатність – характерна для активних людей, яким незнайоме поняття “лінь”. Вони хочуть заробляти, готові до великого обсягу роботи.

5. Ризикованість – заняття адекватної позиції “виклику” або помірному ризику, відсутність боязні провалу, ясний розум і здатність тверезо оцінити ступінь ризику, вміння грамотно контролювати результати.

6. Відповідальність і незалежність – параметри, що йдуть рука об руку. Пунктуальність і вміння бути відповідальним за прийняті рішення тісно перегукуються з самостійністю і розрахунком виключно на свої сили в разі невдачі.

7. Стресостійкість – вміння впоратися з високим ступенем емоційного тиску і навантаження від клієнтів, прояв саморегуляції і здатності повністю тримати прояви почуттів в своїх руках.

8. Рефлексивність – схильність до самоаналізу, простежуванню причинно-наслідкових зв'язків, вивчення нюансів власної поведінки.

9. Набір культурно-моральних якостей людини – чесність, вихованість, інтелігентність, оптимізм, освіченість, гнучкість в спілкуванні.

10. Лідерські навички – уміння переконувати, приймати і відмовляти, а також здатність вести за собою колектив, будучи твердо впевненим у своїй аргументованій позиції.

11. Саморозвиток – нездоланне бажання пізнавати нові аспекти життя навколо, постійне підвищення кваліфікації та доповнення вже наявних знань новою інформацією.

12. Націленість на кінцевий результат – основний аспект професійної культури майбутніх співробітників. Проявляється у бажанні отримати якісний кінцевий результат роботи, знаходячи інші шляхи вирішення виникаючих проблем і покращуючи стандарти якості роботи.

Більшість авторів одним з перших зазначають креативність, яка на нашу думку полягає в постійному генеруванні цікавих, незвичайних ідей, які можна застосувати в житті з максимальною користю, новаторськими підходами до вирішення проблем і нерозтраченим творчим потенціалом.

Сучасні умови роботи в сфері готельно-ресторанної справи та туризму наповнені величезною кількістю кризових, стресових ситуацій, які вимагають від співробітників блискавичного прийняття гнучких рішень з нестандартною формулюванням. Сьогодні неможливо здивувати роботодавця і отримати посаду звичайним умінням вирішувати тривіальні, стандартні завдання.

Виходячи з цього, дуже гостро стоїть питання підготовки кадрів у навчальних закладах, які володіли б достатньою творчим потенціалом, вміли активізувати творче мислення і швидко знаходили можливості вирішення проблем.

В системі освіти повинна приділятися більше уваги розвитку креативного мислення та творчого підходу студентів. Інакше у випускників ЗВО не буде сформовано вміння “подати себе”, грамотно продемонструвати спектр своїх навичок і талантів.

Розвитком креативності у студентів дуже важливо і потрібно займатися в сучасному світі. Вважається, що активне творче мислення притаманне кожній. Але соціум, вплив середовища, де людина вчиться або працює, а також система заборон з юних років блокують зростання і розвиток даного параметра.

Відповідно, виникає необхідність в розкритті розвитку творчого потенціалу майбутніх співробітників сфери обслуговування, звільняючи їх психологічних затискачів і комплексів. Розвиток творчого підходу включає в себе постановку і відпрацювання навичок аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення, класифікування і планування. Також важливою здатністю є вміння абстрагуватися від попередніх позитивних результатів [4].

Для студентів найбільшу практичну роль відіграє розвиток гнучкості і швидкості, які допомагають в навчальному процесі швидше засвоювати матеріал і застосовувати його на практиці, що в майбутньому допоможе в освоєнні професії. Регулярне рішення задач за допомогою креативного мислення викликає у студентів зростання компетентності, комунікабельності, вміння виходити з конфліктів без втрат і адекватно реагувати на постійно змінюють умови навколо [5].

Розвиваючи креатив в студентах, вдається позитивно впливати на них, як на майбутніх професіоналів і творчих особистостей. Саме креативні студенти найбільш активні, мають певну громадянську позицію, прагнуть постійно брати участь в різноманітних проєктах, семінарах, форумах, отримуючи нові навички та знання. Адже вони розуміють, що це складе їх конкурентні переваги в майбутньої спеціалізації.

У сучасному соціумі креативне мислення професіонала є одним з основних чинників успішності його кар'єри. Роботодавці, відповідно до актуальних тенденцій, пред'являють в вимогах до вакансій креативність і творчий підхід до вирішення завдань як найважливіші риси майбутнього співробітника [2].

Творчий потенціал не тільки виручає людину в складних, патових ситуаціях, а й активно допомагає особистості адаптуватися до постійно мінливих зовнішніх умов життя. Саме креатив є вирішальною ланкою в ланцюзі відмов від стереотипності мислення. У підсумку, саме креативне мислення стає основною характеристикою самоактуалізації особистості і прагнення до її розвитку. Для молодих фахівців в сфері обслуговування вкрай важливо володіти цими характеристиками, адже саме вони допоможуть

відповідати актуальним вимогам сучасного ринку праці.

Висновки з даного дослідження і перспективи. У зв'язку з цим, від навчальних закладів з підготовки кадрів для готельно-ресторанної справи та туризму потрібна розробка потенційно нових механізмів розкриття творчого потенціалу в студентах і навчання його застосування в реаліях життя. Від ефективності таких методик залежить професійна культура майбутніх співробітників, конкурентоспроможність, спектр компетенцій кадрів. Підготовка фахівців для сфери обслуговування вимагає від студентів наявності великого творчого потенціалу, а також високого ступеня конкурентоспроможності. Адже творча особистість затребувана соціумом абсолютно на всіх етапах її розвитку. Майбутній співробітник повинен завчасно оволодіти навичками вирішення складних, нестандартних завдань без чіткої постановки, для яких немає шаблонних методик рішення, а результат в кожному окремому випадку може бути дуже непередбачуваний або мати кілька варіантів.

Численні тестування і дослідження демонструють вкрай низькі показники рівня креативності та творчого підходу до вирішення проблем серед студентів. Сучасне суспільство вкрай зацікавлене в створенні умов для розвитку творчого потенціалу студентів у вищих навчальних закладах. Досягти поставлених завдань можливе виключно через розробку та впровадження новітніх методик розвитку креативності в навчальному процесі, а також за допомогою підвищення рівня освіти в цілому. На сьогоднішній день в ряді ЗВО активно використовуються інноваційні методи навчання, що включають в себе рольові та ділові ігри, проблемне навчання, дуальна освіта а також тренінги з розвитку особистості та розкриття творчого потенціалу.

Перманентний розвиток креативності неухильно веде до підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахівців сфери готельно-ресторанної справи та туризму на ринку праці. Аналіз джерел літератури демонструє, що саме фахівець з творчим підходом до вирішення робочих завдань має необхідний спектр особистісних якостей для здійснення трудової діяльності: адекватно оцінює власні сили; цілеспрямований і впевнений в собі; володіє достатнім ступенем гнучкості мислення і приголомшливим уявою; вміє ризикувати, тверезо оцінюючи наслідки; швидко і правильно застосовує наявні знання на практиці; перманентно генерує безліч креативних доречних ідей; готовий йти від шаблонних схем поведінки і

критично оцінює власну діяльність. На наш погляд, розвиток креативності та розкриття творчого потенціалу студентів – це важлива місія будь-якого освітнього закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева М. А. Развитие творческого потенциала студентов в процессе обучения методике преподавания специальных дисциплин. Дис. ... канд. пед. наук. Кострома, 2002. 181 с.
2. Батрун І. В. Технологія розвитку критичного мислення і сучасний освітній процес. *Педагогічна майстерня*. № 1. Січень. 2018. С. 9–16.
3. Безрученков Ю. В. Формування професійної культури майбутніх фахівців сфери ресторанного господарства у вищому навчальному закладі. Дис. ... канд. пед. наук. : 13.00.04. Луганськ, 2014. 257 с.
4. Саламатова Т. А. Актуалізація творческого потенциала личности в процессе изучения педагогических дисциплин. Дис.... канд. пед. наук.: 13.00.01. Москва, 2003. 231 с.
5. Сисоева С. О. Педагогічна творчість: Монографія. Київ, 1998. 152 с.

REFERENCES

1. Alekseeva, M. A. (2002). Razvitiye tvorcheskogo potentsiala studentov v protsesse obucheniya metodike prepodavaniya spetsialnyih distsiplin [Development of the creative potential of students in the process of teaching methods of teaching special disciplines]. *Candidate's thesis*. Kostroma, 181p. [in Russian].
2. Batrun, I. V. (2018). Tekhnolohiya rozvytku krytychnoho myslennia i suchasnyi osvitnii protses [Technology of critical thinking development and the modern educational process]. *Pedagogical Workshop*. No.1 January, pp. 9–16. [in Ukrainian].
3. Bezruchenkov Yurii (2014). Formuvannya profesijnoyi kultury majbutnix faxivciv sfery restorannogo gospodarstva u vyshhomu navchalnomu zakladi [Formation of professional culture of future specialists in the sphere of restaurant economy at the higher educational institution]. *Candidate's thesis*. Lugansk, 257 p. [in Ukrainian].
4. Salamatova, T. A. (2003). Aktualizatsiya tvorcheskogo potentsiala lichnosti v protsesse izucheniya pedagogicheskikh distsiplin [Actualization of the creative potential of the individual in the process of studying pedagogical disciplines]. *Candidate's thesis*. Moscow, 231 p. [in Russian].
5. Sisova, S. O. (1998). Pedagogichna tvorchist: Monografiya [Pedagogical creativity: Monographs]. Kyiv, 152 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.07.2019